

Per Stig Møllers tale om regeringens nye prioriteter i Danmarks udenrigspolitik

Taler

Per Stig Møller
Udenrigsminister

Dato

6. juni 2003

Sted

Dansk Institut for
Internationale Studier,
København

[INDLEDNING]

Lad mig starte med at takke Institut for Internationale Studier for at være vært ved dette arrangement. Det er faktisk første gang jeg taler i Instituttet.

Emnet for min tale er: ”Nye prioriteter i Danmarks udenrigspolitik”.

Regeringen besluttede i januar i år at sætte et arbejde i gang med at formulere nye udenrigspolitiske prioriteter. Baggrunden var et succesrigt EU formandskab, der blev fuldendt med opfyldelsen af hovedprioriteten i det seneste 10 års dansk udenrigspolitik: Udvidelsen af EU og NATO.

Resultatet af regeringens arbejde med at udvikle de nye udenrigspolitiske pejlemærker fremlægger jeg i dag. Jeg håber, at regeringens oplæg vil give anledning til en konstruktiv debat om Danmarks placering i det internationale samfund. Der er brug for bred opbakning om Danmarks udenrigspolitik, ikke bare i Folketinget, men også blandt de mange andre aktører i udenrigspolitikken

– befolkningen, erhvervslivet og organisationerne.

Har vi da et problem med vores udenrigspolitik i dag, kunne man fristes til at spørge. Nej, det handler ikke om at lave fundamentalt om på den politik, vi fører i forhold til vores omverden. Men det 21. århundrede blev indledt med en række store begivenheder, som på godt og ondt har ændret verden.

Saddams Husseins diktatur faldt nogenlunde samtidigt med, at vi underskrev tiltrædelsestraktaterne med de 10 nye medlemslande på Akropolis. De to markante begivenheder vil sammen med terrorangrebet d. 11. september præge os i tiden fremover.

Dansk udenrigspolitik skal i de kommende år håndtere et kompliceret sæt af udfordringer, hvor vante forestillinger og traditionelle løsninger ikke slår til.

[EN AKTIV UDENRIGSPOLITIK]

Danmark er ikke en ligegyldig småstat med en glørværdig historie bag sig og en anonym fremtid foran sig. Vi er en del af verden. Vi påvirkes af den, men kan også påvirke den, hvis vi selv vil. Det har vi i fællesskab gjort i forbindelse med udvidelsen af EU og NATO, og det har vi gjort i vores Mellemøstpolitik. Vi har muligheder for at være med til at ændre verden, og vi har pligt til at udnytte de muligheder, vi har.

At være aktiv er det modsatte af at være passiv. Er man passiv, afgør andre for én. Kun den aktive kan præge sine omgivelser. Derfor skal vi føre en aktiv,

offensiv, fokuseret og sammenhængende udenrigspolitik baseret på et klart værdigrundlag. De bærende værdier er individ og fællesskab, frihed, demokrati og sikkerhed. Det er de værdier vores åbne samfund er bygget på, og de skal være vores ledetråd også i udenrigspolitikken.

Vi skal sætte handling bag ord og være fokuserede og konsekvente. Uden vedholdenhed i vores politik, falder den let til jorden. Husk at det ikke er dråbens kraft, men dens konstante falden, der udhuler stenen. Sådan skal vi arbejde internationalt.

Det internationale samarbejde er en klar forudsætning for, at Danmark kan fremme egne interesser og medvirke til at skabe globale løsninger. Uden vores medlemskab af NATO, FN og – først og fremmest – EU ville det være svært – for ikke at sige næsten umuligt – at spille en væsentlig rolle.

Sammenhæng i vores udenrigspolitik er en anden afgørende forudsætning. Europapolitikken, udviklingspolitikken, sikkerhedspolitikken, forsvarspolitikken og handelspolitikken – for bare at nævne de vigtigste – skal spille sammen, så de er gensidigt forstærkende. Vi skal bruge ressourcerne, så de mest effektivt fremmer vores interesser.

[DIMENSIONERNE I DANMARKS UDENRIGSPOLITIK]

Der er tre grundlæggende dimensioner i Danmarks udenrigspolitik. Den europæiske, den transatlantiske og den globale. De hænger uløseligt sammen og komplementerer hinanden. Afsættet for at løse globale problemer er samarbejdet i Europa og med USA.

De tre dimensioner er markeret af tre organisationer: EU, NATO og FN. Tre centrale organisationer for Danmark – for Europa – og for Verden. De blev alle tre svækket af Irak-krisen – og når de svækkes, så svækkes også vi, fordi vi jo har størst indflydelse gennem dem. Derfor må vi gøre vort til at hele sårene.

Lad mig beskrive Danmarks mål, interesser og prioriteter inden for de tre dimensioner.

[EUROPA]

Først den europæiske dimension.

EU er unikt. Det kan ikke sammenlignes med noget andet samarbejde eller nogen anden organisation, som Danmark er medlem af. Intet andet sted finder man et så nært og forpligtende politisk og økonomisk samarbejde mellem ligesindede lande. EU er ikke bare noget, vi er medlem af. Vi er EU.

Den daglige Europapolitik handler derfor først og fremmest om, hvorledes vi ønsker vort eget samfund indrettet. Samtidig er samarbejdet i EU helt centralt for Danmarks udenrigspolitik. Intet andet samarbejde giver Danmark de samme muligheder for – over en bred front – at kæmpe for vores interesser og fremme den globale udvikling, som vi søger.

Da jeg i starten af maj måned var til uformelt udenrigsministermøde i

Grækenland, havde vi en reel diskussion af udsigterne for Europas rolle på den globale scene. For første gang deltog de 10 nye medlemslande på lige fod med den 15 EU-lande.

Jeg sporede en stor vilje til at komme videre efter Irak-krisen. Irak illustrerede nogle klare meningsforskelle mellem de europæiske lande, men viljen til at samarbejde om de store globale spørgsmål er usvækket, hvilket blev bekræftet af EU/NATO-mødet den 3. juni. Irak-krisen får ikke lov til at ødelægge det europæiske samarbejde eller mulighederne for en styrket fælles udenrigspolitik i EU. Derfor har EU også besluttet at påtage sig den fredsbevarende opgave i Congo med den kedelige bivirkninger, at så kan vi ikke være med!

Når vi taler om et stærkere EU, skal vi dels se på indholdet i samarbejdet og dels se på samarbejdets funktion. For Danmark vil det også sige forbeholdenes betydning og vores muligheder for at få indflydelse i fremtidens EU.

En styrkelse af EU udadtil kræver en styrkelse af EU indadtil. En udvidet Union må ikke blive en udvandet Union. Udvidelsen skal derimod sikre yderligere stabilitet og vækst i Europa. Derved kan Europa samtidigt stå stærkere som en global aktør, der kan sætte en international dagsorden, forfølge sine interesser og synspunkter – og imødegå nye trusler. EU skal påtage sig et større globalt medansvar.

Springet fra 15 til 25 medlemslande ændrer EU-samarbejdet afgørende. Der er derfor brug for grundlæggende tilpasninger af institutioner og procedurer. Konventet er kommet med en række forslag, der skal sikre et beslutningsdygtigt og handlekraftigt EU. Det er ikke så meget nye samarbejdsområder, vi har brug for. Det, vi har brug for, er et effektivt, åbent og demokratisk EU.

For at øge EU's rolle på den globale scene skal EU blive bedre til at tale med een stemme, og EU skal blive bedre til at anvende sine mange forskellige instrumenter i sammenhæng.

Også i EU skal de forskellige aspekter af udenrigspolitikken spille sammen. Der er i dag alt for meget uklarhed og spredt fægtning. Derfor er forslaget om at kombinere Solanas stilling i Rådet med kommissærposten for eksterne anliggender – det der i Konvents-sprog hedder dobbelt-hatning – helt rigtigt. Det gælder også forslaget om at samle alle EU's eksterne relationer i eet kapitel i traktaten.

Konventet har lavet et mere imponerende arbejde, end nogen på forhånd havde turdet håbe på. Aldrig før har arbejdet med en ny traktat været omgærdet af så meget debat og åbenhed.

Vi har fået et godt grundlag for regeringskonferencen, og her skal vi positivt inddrage så meget af Konventets arbejde som muligt. Jeg vil ikke i dag gå i detaljer med Konventets forslag. Men lad mig bare slå fast, at regeringen er yderst tilfreds med den brede opbakning, som Folketinget har givet til regeringens politik i Konventet. Det er vigtigt, at regeringspartierne sammen med Socialdemokraterne og Det Radikale Venstre er enige om hovedlinierne i Danmarks europapolitik. Vores indflydelse i EU vil jo falde bort, hvis vi sammen med enhver ny regering fører en helt ny EU-politik!

Mange stiller sig efter Irak tvivlende over for mulighederne for EU's fælles udenrigspolitik, den såkaldte FUSP. Det er der ingen grund til. Trods lejlighedsvis tilbageslag har den samlede udvikling været uhyre dynamisk. Se f.eks. på Balkan eller den arabisk-israelske konflikt, hvor EU i dag har en sammenhængende og dagsordenssættende politik.

Hvor Balkan i starten af 1990'erne var skoleeksemplet på EU's manglende evne, er Balkan i dag den bedste illustration af EU's muligheder. Da den serbiske premierminister Djindic blev myrdet for nylig, var det Solana og Patten der straks rejste til Beograd og sikrede, at situationen ikke kom ud af kontrol. Det ville have været helt utænkeligt for blot få år siden.

Vi har derfor al mulig grund til at være ambitiøse på EU's vegne, men vi skal selvfølgelig også være realistiske. Jeg tror aldrig, at EU bliver en føderation, hvor der fra Bryssel udgår en enkelt udenrigspolitik for hele Unionen.

Udenrigspolitik er en del af et lands suverænitet. Et land kan ikke påtvinges en anden udenrigspolitik, end den landet går ind for – og ikke tvinges ind i en konflikt, det er imod. Men det stiller samtidig krav til medlemslandene om ikke at lade deres nationale interesser overskygge de fælles europæiske interesser. Derfor bør vi også åbne op for større brug af flertalsafgørelser på dette område – kombineret med konstruktiv afståelse.

Der skal etableres et godt samspil mellem den nye EU udenrigsminister og medlemslandenes udenrigsministre. Vi skal fortsat kunne udnytte de særlige kontakter, som nogle lande har i visse regioner. Et godt eksempel på det, så vi under det danske formandskab, da Indien og Pakistan var på randen af en atomkrig. I tæt samspil med USA udførte Solana og en række EU-ministre, herunder min ringhed, et intensivt penduldiplomati, der fik afværget katastrofen. Det er spøgende blevet sagt, at de to lande havde så travlt med mange fine besøg, at de slet ikke havde tid til at komme i krig. Men bag denne spøg gemmer sig altså en meget virkningsfuld EU-indsats på globalt niveau.

Udover et nært samarbejde i felten er det også vigtigt at kunne enes om de langsigtede perspektiver. Vi er nødt til at spørge os selv: Hvad vil vi med en fælles europæisk indsats globalt? Den centrale diskussion går vi for alvor i gang

med på EU-topmødet i Thessaloniki om et par uger.

Der er sat et arbejde i gang for at udvikle en europæisk sikkerhedsstrategi. Formålet med strategien er i første omgang at få en fælles analyse af de trusler og udfordringer, som EU står overfor. Vi skal i EU forholde os til, hvordan man kan bruge EU's mange instrumenter til at imødegå truslerne og forholde sig offensivt til udfordringerne.

Det handler ikke kun om terrorisme og masseødelæggelsesvåben. Det handler også om forhold som fattigdom, migration, miljø, samhandel og konfliktløsning. En fælles strategi vil hjælpe EU-landene til at finde fælles fodslag i løsningen af fremtidens problemer.

Arbejdet er vigtigt og burde have været sat i gang for længe siden. Derfor satte jeg en arbejdsgruppe i gang med at udarbejde en fælles anti-terrorstrategi, som forleden blev offentliggjort. Jeg tror, at der i befolkningerne er en klar forventning om, at de europæiske lande er i stand til at handle i fællesskab, også når de store spørgsmål kommer op.

Danmark skal også blande sig i kontroversielle spørgsmål som brugen af militær kraft og intern sikkerhed. Det er for vigtigt til at blande sig udenom, selv om vores forbehold er en hæmsko.

EU har mange muligheder for at forebygge konflikter og bruge sine civile instrumenter effektivt og målrettet. Men hvis EU altid tøver med brug af militær kraft, vil EU få sværere ved at udnytte sin styrke på det civile område. Samtidig er det klart, at brug af militæret er en sidste udvej. Vi skal nu drøfte, hvor vi sætter grænserne.

På den hjemlige scene har diskussionen om de danske forbehold fået en drejning ovenpå de nye toner fra SF. Det er på ingen måde hult, når jeg roser SF for den debat, de har taget hul på. SF er – som en af forbeholdenes fædre – en meget vigtig aktør i dansk Europa-politik. Jeg ser frem til, at vi lettere vil kunne føre fordomsfri diskussioner om fremtidens EU uden at ende i forbeholdenes spændetrøje.

Danmark marginaliseres, hvis vi ikke kommer fuldt og helt med i EU. Det er absurd, hvis vi ikke skal være lige så meget med som Estland eller Slovenien. Og det bliver værre og værre. Dynamikken i EU's udvikling vil i de kommende år være koncentreret om de danske forbeholdsområder – fælles valuta, forsvar samt retlige og indre anliggender. Hvorfor? Fordi det er på de områder, at de nye udfordringer og muligheder ligger for et udvidet EU. Det er på alle tre områder oplagt i Danmarks interesse, at EU-samarbejdet intensiveres. Derfor vil forbeholdene i de kommende år blive stadigt mere skadelige for os selv.

Med eller uden forbehold, vil det under alle omstændigheder kræve en større indsats fra Danmark at påvirke beslutningerne i et EU med 25 medlemmer end i dag. Sådan må det nødvendigvis være. Konkurrencen er hård på det europæiske marked for indflydelse og opmærksomhed, og den vil blive endnu hårdere efter udvidelsen.

Vores evne til at bygge koalitioner og indgå i alliancer bliver endnu mere central i morgendagens EU. Men med udvidelsen har vi også fået nye koalitions partnere og nye alliancemuligheder. Det skal vi udnytte.

Den europæiske dimension i vores udenrigspolitik skal fokusere på: _ - At skabe

et handlekraftigt, åbent og demokratisk EU, der stadig udvider sig. _ - At styrke EU's rolle globalt. _ - Og at afskaffe forbeholdene så Danmark kan være fuldt med til at forme Europas fremtid.

Jeg vil senere i min tale komme ind på en særlig prioriteret indsats i forhold til Unionens nye naboer. Her har udvidelsen skabt behov for en målrettet indsats både fra EU og bilateralt fra Danmark.

Afgørende for, at EU kan præge den globale udvikling er, at EU søger løsninger og samarbejde med andre centrale lande og regioner.

[FORHOLDET TIL USA]

Det leder mig over i den anden dimension i Danmarks udenrigspolitik; nemlig den transatlantiske.

Regeringen er blevet beskyldt for at være pro-amerikansk. Selvfølgelig er vi pro-amerikanske. Intet fornuftigt tænkende menneske vil vel opfordre os til at blive anti-amerikanske på linie med Osama Bin-Laden eller Saddam Hussein. Alle europæiske lande er pro-amerikanske, fordi vi er i et værdifællesskab og i et interessefællesskab med USA. Et interessefællesskab som rækker langt ud over øjeblikkets skiftende politiske konjunkturer på begge sider af Atlanten. Vi har i bund og grund de samme mål, selv om de formuleres lidt forskelligt, alt efter om man er fra Texas eller fra Paris. Vore værdier, vort samfundssyn og menneskesyn har de samme rødder fra Jerusalem, Grækenland, Rom og oplysningstiden.

Al snak om EU som modpol til USA er derfor i mine øjne uden hold i realiteterne. Europa og USA ser selvfølgelig ikke ens på alle politikområder. Langt fra. Det gør vi i øvrigt heller ikke internt i Europa. Sådan vil det nok altid være. Men i verdenspolitikken er EU og USA ikke modpoler, men komplementære. Vi er ikke låst fast i et gammeldags magtpolitisk spil om ressourcer, interessesfærer og klientstater. Det transatlantiske forhold er ikke et nulsumsspil. Sammen kan vi udrette meget, alene kan USA noget og vi ikke så meget.

Når det er sagt, kommer vi selvfølgelig ikke uden om, at det transatlantiske forhold er kommet under pres. Det USA, som efter den 11. september 2001 stålsat forfølger sine egne sikkerhedsinteresser, er kommet for at blive. Og USA's store militære forspring, hverken kan eller skal EU forsøge at indhente.

Derimod skal vi stræbe efter en bedre balance i det transatlantiske forhold. Men vi kan ikke tale os til ligevægt. Europa kan ikke diktere USA en politik eller en balance, men vi kan søge indflydelse ved at påtage os et større globalt ansvar og ved at blive bedre til at præge beslutningstagerne i USA. Den transatlantiske bro kræver to nye, stærke bropiller, og hvilken interesse skulle USA have i et svagt EU? Det vil ikke kunne gavne meget på verdensscenen.

Der er i øvrigt i debatten en tendens til at overvurdere USA og undervurdere EU. Det er et fortegnede billede at se USA som den almægtige supermagt og EU som den undseelige politiske dværg. I den globaliserede verden af i dag vokser indflydelse ikke kun ud af et geværløb. EU's økonomiske styrke og vores progressive politik vedrørende miljø og udviklingsbistand betyder, at vi har megen velvilje og opbakning rundt om i verden.

Historien har med al tydelighed vist, at vi har brug for USA. Og USA har brug for at samarbejde med Europa. Lad os få det transatlantiske forhold tilbage på

sporet, og lad os tale fælles mål og indsatser på tværs af Atlanten.

Det giver mig anledning til at sige nogle ord om NATO og oplagte samarbejdsområder mellem EU og USA.

NATO skal forblive den organisation, hvor Europa og USA står sammen om at garantere vores sikkerhed. Det kommer ikke af sig selv. NATO skal omstilles til de nye udfordringer og trusler. På NATO-topmødet i Prag i november sidste år blev der taget en række ambitiøse beslutninger, bl.a. om en udrykningsstyrke og om undersøgelse af missilforsvar. Vi skal holde fast i de ambitiøse målsætninger.

NATO samarbejdet led et knæk, da USA trods aktiveringen af "musketer-ednen" i artikel 5 ikke involverede NATO i opgøret med Taleban-regimet i Afghanistan. NATO led et nyt knæk under Irak-konflikten med Frankrigs, Tysklands og Belgiens obstruktion af hjælpen til Tyrkiet. Forhåbentlig er NATO's nylige beslutninger om at give støtte til ISAF-styrken i Afghanistan og den polsk-ledede division i sikringsstyrken i Irak et tegn på, at også NATO er ved at komme sig.

NATO har en rolle at spille i løsningen af internationale konflikter. Erfaringerne fra Balkan skal bruges. Regeringen er rede til at se på en rolle for NATO i Mellemøsten. Vi må ikke være bundet af fortidens fjendebillede, men sørge for, at NATO bliver målrettet mod de aktuelle sikkerhedsproblemer.

Samarbejdet mellem EU og NATO og Europas øgede evne til selv at påtage sig krisestyringsopgaver er et tegn på en opgavefordeling og en byrdedeling, som USA længe har efterspurgt, og som Europa længe har efterstræbt. Der er plads til både rene europæiske indsatser gennem EU og indsatser med USA gennem

NATO. Der er desværre ikke mangel på konflikter at håndtere i verden.

Mange konflikter lader sig ikke løse militært, og en militær indsats må under alle omstændigheder ledsages af en omfattende civil indsats, som vi for eksempel har set på Balkan. Netop på det civile område og i krydsfeltet mellem civile og militære indsatser har EU oplagte styrkepositioner, som vi skal udbygge. Mens Danmark og EU går ind for internationale regler og konventioner, er USA langt mere skeptisk. Men vi kan påvirke USA til at gå ind i internationale aftaler, som er de bedste garantier mod tilbagefald til konflikter. Og vi kan forklare USA, at det er når det er stærkt i alliance med partnere på den internationale scene, at det kan sætte sit stærkeste præg på den verdenspolitiske struktur.

Europa og USA har klare fælles interesser i at styrke international kontrol med masseødelæggelsesvåben. Vi skal sammen arbejde for en liberalisering af verdenshandelen. Vi skal i fællesskab skabe løsninger for fattigdoms- og sundhedsproblemerne i den Tredje Verden. Vi har i Mellemøsten en konkret konflikt, som vi i forvejen har et nært samarbejde om. I en lang række andre regionale konflikter vil EU og USA med fordel kunne fremme løsninger gennem en fælles koordineret indsats.

Den transatlantiske dimension i vores udenrigspolitik skal fokusere på: _ - At styrke samarbejdet mellem Europa og USA om løsningen af konkrete internationale konflikter som den i Mellemøsten _ - At opdyrke nye samarbejdsområder med fælles interesser som indsatsen mod spredning af masseødelæggelsesvåben _ - Og at sikre en styrkelse af NATO's indsats mod nye trusler, så organisationen forbliver en stærk garant for vores sikkerhed.

De store, globale udfordringer kalder på et samarbejde mellem Europa og USA. Vi må søge en fælles vej, hvor den er mulig.

[DEN GLOBALE DIMENSION]

Den tredje dimension i Danmarks udenrigspolitik er netop den globale.

Mens den europæiske og den transatlantiske dimension er fundamentet i vores udenrigspolitik, så er det i høj grad i den globale dimension, vi skal føre vores visioner om en mere retfærdig og stabil verden ud i livet. Her skal politikken bygge på det stærke europæiske og transatlantiske samarbejde.

De globale udfordringer er massive og kræver en målrettet og koncentreret indsats.

EU og medlemslandene står tilsammen for over halvdelen af verdens udviklingsbistand. Danmark har sammen med sine europæiske partnere derfor store muligheder for virkelig at skabe forandringer i verden. Det voksende europæiske engagement taler også for, at Danmark i højere grad målretter sin indsats.

Lad mig fokusere på tre emner: Den internationale retsorden, kampen mod terrorisme og vores udviklingsbistand.

FN er den centrale ramme for udvikling af et verdensomspændende regelsæt, der omfatter alt fra nedrustning til miljø og menneskerettigheder.

Denne internationale retsorden er ikke gået bort som følge af uenighederne i Sikkerhedsrådet under Irak-konflikten. I regeringens øjne ville den internationale retsorden have lidt større skade, hvis Saddam Hussein var blevet ved magten i Bagdad og ladet hånt om det internationale samfunds krav til ham, der var fremsat igen og igen i løbet af de sidste 12 år.

FN's generalsekretær, Kofi Annan, sagde efter Kosovo-krisen, at FN ikke måtte blive et skjold for diktatorer. Det har han evigt ret i. Det skal være slut med at ignorere civilbefolkningers lidelser. Den humanitære intervention er ikke bare rimelig; den er nødvendig. Brutale magthavere skal ikke have lov til at bruge nøden som våben.

Den internationale retsorden lever, og der er basis for at gøre den stærkere. FN's styrke forudsætter den rette balance mellem universel repræsentation og afspejling af de reelle magtforhold i verden. Reformer af FN skal sikre resultater for verdenssamfundet i fremtiden. Det må ikke kun blive ved de flotte ord. En international retsorden kræver ikke kun vilje til at lave regler, men i endnu højere grad vilje til at håndhæve de beslutninger, man træffer.

Den internationale straffedomstol er et fornemt udtryk for viljen til at styrke den internationale retsorden. Ingen forbrydelser mod menneskeheden skal ske ustraffet, og USA bør med tiden også deltage i Domstolens virke, selvom USA har lovet selv at pådømme forbrydelser af den art, der er dækket af domstolen.

Konfliktforebyggelse og konfliktløsning er FN's fornemste rolle. Her skal Danmark være med i front. Bl.a. skal vi være parate til at påtage os vedholdende og langvarige mæglingsopgaver.

Det danske medlemskab af FN's Sikkerhedsråd – som forhåbentligt bliver en realitet i 2005-06 – skal bruges til aktivt at arbejde for at styrke FN's rolle i konfliktløsning og for en international retsorden, hvor Sikkerhedsrådets beslutninger bakkes op af troværdige og effektive instrumenter.

I Sikkerhedsrådet er meget af arbejdet fokuseret på Afrika – desværre oftest af ulyksalige grunde. Danmark har mange steder i Afrika en viden og indsigt om Afrika på niveau med stormagterne qua vores store bistandsindsats. Det giver os et særlig godt grundlag for som medlem af Sikkerhedsrådet at bidrage til at styrke FN's engagement i Afrika både med hensyn til udvikling og med hensyn til krisestyring. Afrika forbliver det kontinent, som har mest brug for international bistand. Og Afrika er det eneste kontinent, som ikke kan nå Millenium Development Goals (inden 2015 at halvere af antallet af fattige og antallet af mennesker, der ikke har adgang til rent drikkevand og sanitet) og derfor skal hjælpes mest.

Terrorismen er blevet en af vor tids største trusler. Med en lettere adgang til masseødelæggelsesvåben også for svage stater og terrorgrupper, står vi overfor en trussel, der må bekæmpes med alle midler. Vi har siden 11. september 2001 intensiveret vores indsats i FN og i EU for at komme terrortruslen til livs, men arbejdet må optrappes i de kommende år. Danmark skal styrke sin indsats med at hjælpe bl.a. program-samarbejdslandene til at opfylde FN's krav.

Indsatsen imod spredningen af masseødelæggelsesvåben skal ske over en bred front. Det gælder lige fra en modernisering og strømlining af de multilaterale rammer til en direkte indsats i forhold til de lande, der besidder våbnene som Indien og Pakistan og Nordkorea.

Kampen foregår i høj grad også gennem indsatser som kun indirekte er rettet mod terrorisme. Udvikling og fremgang for verdens fattige nationer bidrager i høj grad til at mindske spændinger og ekstremisme. Den ekstremisme, som terrorisme er udtryk for, har stor grobund i folk, der lever under fortvivlende forhold og med et svagt uddannelsessystem, hvor fordomme overleveres.

En aktiv indsats for at bekæmpe international terrorisme må også have fokus på støtte til de grupper, der arbejder for at fremme menneskerettigheder, modernisering samt religiøs og medmenneskelig tolerance i de lande, hvor terrorismen udspringer fra.

Jeg vil senere i min tale komme ind på en særlig prioriteret indsats i forhold til den arabiske verden.

Udviklingspolitikken er en meget vigtig del af en sammenhængende dansk udenrigspolitik.

Fattigdomsorienteringen i vores bistand skal fastholdes. Lad der ikke være nogen tvivl om det. En effektiv bekæmpelse af verdens fattigdomsproblemer er en forudsætning for en stabil global udvikling. Danmarks udviklingsbistand skal yderligere fokuseres og koncentrereres for at øge gennemslagskraften i fattigdomsbekæmpelsen.

Afrika skal fortsat være hovedmodtager. Uddannelse, sundhed og vand skal være grundlæggende områder for Danmarks indsats, der skal være stillet ind på det enkelte menneske, dets muligheder, dets liv!

Den reelle forandringskraft i udviklingslandene kommer ikke fra donormidler, men fra det menneskelige potentiale. Personlig sikkerhed samt økonomisk og politisk frihed er forudsætningen for en selv bærende udviklingsproces, der skaber stabilitet og fremskridt. Derfor skal den private sektor i udviklingslandene også inddrages mere.

Danmarks bistand gives ikke blindt og kritikløst. Den skal være effektiv og rettet mod det, der grundlæggende kan forandre forholdene.

Hertil kommer Danmarks indsats i WTO for at liberalisere verdenshandlen og Danmarks indsats for at takle de globale miljøproblemer. Der er en klar sammenhæng, som i årene fremover skal gøres endnu tydeligere. Det drejer sig om ”trade and aid” - ikke enten-eller – og ”trade” vil føre udviklingen af retssamfund og god regeringsførelse med sig, fordi investeringer ikke tilflyder lande uden dette. Dermed forbedres også den nationale indsats mod fattigdom, thi hvornår var ”bad governance” til fordel for de fattige? Er der fremtidsudsigter, vil mange af dem ikke søge at migrere. Følgelig står befolkningsudviklingen og flygtningestrømme højt på de kommende års dagsorden. Vi skal hjælpe med til at undgå nye konflikter, som følge af migration, og vi skal hjælpe flygtninge tæt på deres hjemlande, så de lettere kan vende tilbage.

Udviklingspolitikken er vigtig for Danmark. Regeringen vil i nær fremtid fremlægge en stærkere prioritering af udviklingspolitikken. Derfor vil jeg ikke sige mere om dette centrale element i udenrigspolitikken i dag.

Den globale dimension i vores udenrigspolitik skal fokusere på: _ At styrke den internationale retsorden med FN som den centrale ramme _ At kæmpe for menneskerettigheder og dialog mellem kulturer _ Og at effektivisere og målrette

vores udviklingsbistand med fortsat vægt på fattigdomsbekæmpelse

[NYE INITIATIVER]

Som nævnt vil jeg gerne hæfte mig ved to nye, konkrete danske initiativer, som regeringen lægger særlig vægt på. Det drejer sig om det udvidede EU's nye naboer samt modernisering og udvikling i den arabiske verden.

I konklusionerne fra EU-topmødet i København blev det understreget, at vi må undgå nye skillelinier i Europa. EU har mange naboer med Rusland, Balkan og Nordafrika som de mest centrale.

Udvidelsen har bragt tre østlande meget tættere på EU. Ukraine, Moldova og Belarus har ikke et umiddelbart perspektiv om EU-medlemskab. EU må ikke gå på kompromis med medlemskabskriterierne. Til gengæld har vi sammen med EU og de øvrige medlemslande en egeninteresse i at sikre, at de tre lande ikke hægtes af udviklingen i Europa. Det vil kun føre til forsøg på grænseoverskridende kriminalitet og illegal indvandring.

Nabopolitikken skal styrke reformprocessen i landene og gøre det muligt at integrere landene gradvist med EU's indre marked. Danmark skal påtage sig rollen som initiativtager og drivende kraft i den proces. De nye medlemslande mod øst er med deres tætte forbindelser til de tre nye naboer naturlige samarbejdspartnere.

Danmark skal i sin bilaterale indsats generelt fokusere på Østersøregionen, hvor

også den russiske enklave Kaliningrad skal have særlig opmærksomhed og støtte. Hertil kommer Balkan, hvor både Danmark og EU allerede er aktivt engageret, og hvor det gælder om at holde fast i den positive udvikling.

Regeringen vil over de næste fire år afsætte 850 millioner kr. til et nyt naboskabsprogram, som samler og strømliner den tidligere øststøtte, demokratifonden og freds- og stabilitetsrammen. Østersøregionen og Balkan vil have særlig prioritet i programmet.

Programmet vil fokusere på tre elementer: - Sikkerhed og stabilitet. Det gælder både konfliktforebyggelse og bekæmpelse af terrorisme og kriminalitet. - Demokrati og menneskerettigheder, retsreformer samt styrkelse af civilsamfund og frie medier. - Miljø og energi samt erhvervsøkonomisk udvikling i Østersøregionen.

I den arabiske verden er der tydeligt brug for en modernisering. De nye globale trusler fra terrorisme har deres oprindelse i den arabiske verden. Her udspringer den i mindre grad af fattigdom, men snarere af had til den vestlige kultur og den moderne verden, der trænger sig ind på dem i stor hast. Vil vi det had til livs, må vi få gang i en dialog mellem den vestlige og den arabiske verden. Men det er ikke nok at tale pænt med regionens kulturfolk og mere eller mindre demokratiske ledere. Vi må gøre en aktiv indsats for sammen med dem at reformere disse samfund. På min nylige rundrejse til Syrien, Saudi Arabien, Algeriet og Marokko sporede jeg en stor interesse for at sætte fælles initiativer i gang. De var alle på det rene med behovet for reformer for at forhindre den terroristiske fundamentalisme, om end de havde forskellige opfattelser af reformtempoet.

Regeringen ønsker at bidrage til dialogen med den arabiske verden gennem en styrket indsats på demokrati- og menneskerettighedsområdet. En af

overvejelserne er en fond, der skal støtte menneskerettigheds- og civilsamfundsorganisationer i regionen. Der er behov for bl.a. at se på kvindernes rolle og på pressefriheden. Man må også huske på, at uddannelse er vejen til øget tolerance. Så længe intolerante grupper kontrollerer skolesystemet, når vi ikke langt. Også dette område må tages op i dialogen.

Herudover kan man forestille sig konkrete danske indsatser vedrørende polititræning, oprettelse af ombudsmandsinstitutioner og valgstøtte i samarbejde med regeringerne.

I EU har vi netop fået en meget spændende rapport fra en uformel arbejdsgruppe under ledelse af Danmarks ambassadør i Paris, Hans Henrik Bruun. Ud over en fremragende analyse af baggrunden for ekstremisme, religiøs fundamentalisme og terrorisme har arbejdsgruppen opstillet et konkret forslag om et Partnerskab for Reform og Fremskridt mellem Europa og den arabiske verden. Det handler om en bredspektret indsats bl.a. gennem at styrke dialogen med de arabiske lande om demokrati og menneskerettigheder, fremme økonomisk og social udvikling samt få gang i en dialog mellem civilisationer på græsrodsniveau. I konstruktionen af det partnerskab bør vi blandt andet lade os inspirere af erfaringerne fra den såkaldte CSCE-proces i Europa – både de gode og de dårlige.

En start på processen kunne være en konference mellem EU og Den arabiske Liga, hvor man drøfter iværksættelsen af dette Partnerskab for Reform og Fremskridt.

Vi løser ingen konkrete problemer ved bare at oprette endnu et internationalt forum, men faktisk har vi i dag ikke et egnet forum at tage problemerne op i. EU's Barcelona-proces omfatter f.eks. ikke Golflandene.

EU må samtidig se på sin bistand til Middelhavsregionen og omlægge den, så den i højere grad fremmer demokrati, menneskerettigheder og religiøs tolerance. Og EU må se på sine handelsbarriere en gang til, så samhandlen med Nordafrika forbedres, så der kommer flere arbejdspladser i det ungdomsarbejdsløshedshærgede Nordafrika.

Det er vigtigt, at ønskerne om modernisering kommer indefra. Det blev gjort helt klart for mig under min rundrejse, at den arabiske verden nok ønsker udvikling, men ikke ønsker at blive pålagt et vestligt kulturmønster. Efter Middelalderens kristne korstog vil de ikke udsættes for demokratiske korstog. Vi må tolerere vore forskelle, respektere retten til at være anderledes, men fastholde og udbygge det, vi bør være fælles om i respekten for det enkelte menneske. Deraf vil retssamfund og demokrati for alle siden flyde.

I Udenrigsministeriet vil vi i den kommende tid se nærmere på mulighederne for samarbejde med de arabiske lande. Der bliver ikke tale om dyre initiativer, men om nye initiativer.

Både for naboskabsinitiativet og for initiativet overfor den arabiske verden gælder, at indsatsen vil stå stærkere ved størst mulig inddragelse af USA. Under statsministerens besøg i Washington i maj blev initiativet over for den arabiske verden modtaget meget positivt.

*****

Lad mig til slut sige noget om de hjemlige rammer for vores udenrigspolitik.

[ÅBENHED]

Der var engang, hvor udenrigspolitik blev ført af folk med knækflip og laksko bag lukkede døre og for nedrullede gardiner. Den tid er definitivt forbi.

Udenrigspolitikken føres i dag i det offentlige rum. Medierne videregiver budskaber hurtigere, end vi kan nå at fortælle dem til vores partnere. Det stiller helt nye krav til måden, vi fører udenrigspolitik på, og måden vores ambassader arbejder på.

I dag deltager et bredt udsnit af det danske samfund aktivt i at debattere, formulere og gennemføre vores udenrigspolitik. Vi skal fortsætte demokratiseringen af udenrigspolitikken ikke bare i Danmark, men også i de internationale organisationer.

Jeg ser oplagte muligheder for at engagere Folketinget yderligere i Danmarks internationale indsats – ikke blot når det gælder fremme af demokratiske værdier, men også for at vinde forståelse for danske synspunkter på andre områder.

Danmarks indsats i de baltiske lande i 1990'erne er et fornemt eksempel på, hvordan mange forskellige aktører kan spille sammen og mangedoble udbyttet. Det startede med miljøpolitik, gik siden til kulturudveksling og mange danskere tog del i arbejdet – det gjaldt både foreninger, NGO'er, virksomheder og enkeltpersoner. Nogle med hjælp fra demokratifonden, andre ved egen hjælp. De menneskelige kontakter, der blev knyttet, har været mindst lige så vigtige som alle de officielle kontakter og store EU-projekter. Indsatsen er et bevis på, at

reelle ændringer sker gennem en stor indsats i felten. Hvis vi i Europa kunne gøre en tilsvarende indsats i den arabiske verden, ville vi komme langt i retning af vores mål.

Danmarks profil i udlandet er et resultat af mange menneskers aktive indsats. I Udenrigsministeriet vil vi bidrage til den større inddragelse og åbenhed.

[SAMARBEJDE]

I Danmark har skiftende regeringer haft glæde af bred opbakning i Folketinget bag udenrigspolitikken. Vedholdenhed er vigtigt for at sikre os indflydelse. Danmark har ikke råd til at skifte spor med hver ny regering.

Regeringen er interesseret i et bredt samarbejde. Vi har ikke med Irak-konflikten ønsket at gå bort fra den tradition i dansk udenrigspolitik. Men vi skal være konsekvente og turde stå ved vores politik. Det var det, regeringen gjorde med deltagelse i den militære indsats mod Irak, som blev støttet af Dansk Folkeparti, der har taget større ansvar til sig i udenrigspolitikken og været en konstruktiv medspiller langt hen ad vejen. Men jeg fornemmer heldigvis også, at regeringen og Socialdemokraterne har de samme målsætninger for Danmark udenrigspolitik. I Irak var vi uenige om midlerne, ligesom vi var det i en periode i 1980'erne. Men vi har en fælles interesse i at gå videre sammen og har da også stået sammen ved langt de fleste vedtagelser i Folketinget, senest i forbindelse med menneskerettighederne, FN's fremtid og lovforslagene om EU's og NATO's udvidelse.

Jeg er også meget tilfreds med, at Socialdemokraterne var med til at vedtage udsendelsen af 380 soldater til Irak. Jeg er meget tilfreds med, at

Socialdemokraterne stemte sammen med regeringen om Missilforsvar. Og jeg er meget tilfreds med, at Socialdemokraterne sammen med regeringen har fastlagt prioriteterne i Danmarks Europa-politik.

Ligeledes Radikale Venstre og Kristeligt Folkeparti har været værdifulde støtter i flere af de vigtige sager, jeg har nævnt. Der er brug for det brede samarbejde om udenrigspolitikken.

På det udenrigspolitiske område har Grønland og Færøerne en helt naturlig interesse i at blive inddraget. Jeg var for nogle uger siden i Grønland og besøgte landstyreformand, Hans Enoksens, hjembygd, Itelleq.

Hans Enoksen og jeg underskrev ved den lejlighed en principerklæring om Grønlands inddragelse i udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Besøget gav mig tro på, at Rigsfællesskabet har en fremtid som et ligeværdigt fællesskab mellem Grønland, Færøerne og Danmark. Og Færøerne og Danmark vil naturligvis formulere en tilsvarende erklæring. Rigsfællesskabet består af ligeværdige folk. Ligesom korstogenes tid er forbi, er kolonialismens det også.

[AFSLUTNING]

Danmark skal føre en aktivistisk udenrigspolitik baseret på grundlæggende værdier. Passivitet og tilpasning hører fortiden til. Der er brug for og plads til, at Danmark handler aktivt uden for vores grænser.

Jeg har i dag fremlagt regeringens bud på nye prioriteter for Danmarks

udenrigspolitik. Jeg vil opfordre alle til at læse regeringens redegørelse, som i flere detaljer beskriver regeringens planer.

Danmarks udenrigspolitik er summen af vores indsats over for omverdenen gennem bl.a. Europapolitikken, udviklingspolitikken og sikkerhedspolitikken. Indsatsen skal ske i sammenhæng, så vi skaber de bedst mulige resultater.

Den europæiske, den transatlantiske og den globale dimension i vores udenrigspolitik hænger uløseligt sammen. De komplementerer og styrker hinanden og ingen af dimensionerne skal svækkes, hvis vi ønsker at nå vores mål.

Med de nye prioriteter i vores udenrigspolitik forholder vi os til nye udfordringer og nye trusler. Danmark er godt rustet til at bidrage.

Vores medlemskab af FN's Sikkerhedsråd vil kræve en stor indsats. Vi skal vise Danmarks vilje til at skabe et internationalt retssamfund, der handler i fællesskab. Det kræver sammenhold i Danmark om vores prioriteter.

Regeringen inviterer til bredt og åbent samarbejde med Folketinget og med alle de andre aktører i udenrigspolitikken.

Vi lever i en verden i forandring. Skal vi præge forandringerne, må vi indgå i et nært samarbejde med ligesindede om at forfølge de værdier og målsætninger, som jeg i dag har beskrevet.

Verden er et farligt sted at leve, men der er nu en gang ikke andre steder at leve. Derfor er det vores pligt, at gøre den så god som muligt. Udenrigspolitik skal se 15-20 år frem. Se til, hvad der kan ske af godt og ondt. Det gode kommer aldrig, men bekæmper man ikke i tide det onde, kommer det. Den aktive udenrigspolitik, der her er skitseret, skal medvirke til at forhindre de negative og truende tendenser for at fremme en verden i fremgang og fordragelighed. Den har de færreste odds for sig. Derfor skal vi satse mest på den.

Tags

Det Konservative Folkeparti, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/regeringens-bud-paa-nye-prioriteter-i-danmarks-udenrigspolitik-2>